

Наталія ТАЛАВІРА,
orcid.org/0000-0002-5600-5893
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської філології
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(Ніжин, Україна) nataliia.talavira@ndu.edu.ua

ОРІЄНТАЦІЙНІ ЗВОРОТИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: МОДЕЛІ ВЖИВАННЯ АРТИКЛІВ

У статті розглянуто моделі вживання артиклів із орієнтаційними зворотами англійської мови, які складаються з прийменника та безартиклевого іменника, наприклад, *at heart, on course, in orbit*. Досліджувані одиниці розглядаємо як конструкції, тобто поєднання форми з узагальненим значенням, які вказують на сталі координати, що локалізують ситуативно рухомі об'єкти. Орієнтаційні звороти укорінені у свідомості мовців у безартиклевій формі на суперординатному рівні категоризації. Аналізовані мовні одиниці мають два дискурсивні варіанти з артиклями у їхній структурі: на субординатному рівні означені іменні фрази репрезентують координати, зумовлені конкретною ситуацією, тоді як на базовому рівні неозначені іменні фрази вказують на створення нових координат учасниками комунікації.

Ключові слова: орієнтаційний зворот, конструкція, означена іменна фраза, неозначена іменна фраза, рівень категоризації.

Nataliia TALAVIRA,
orcid.org/0000-0002-5600-5893
Candidate of Philological Sciences
Associate Professor at the Department of Germanic Philology
of Nizhyn Gogol State University
(Nizhyn, Ukraine) nataliia.talavira@ndu.edu.ua

ENGLISH ORIENTATING PHRASES: MODELS OF ARTICLE USE

The article deals with English orientating phrases treated as constructions, i.e. a pairing of form, meaning and function (Goldberg, 2006), to denote fixed coordinates designated for locating mobile objects. Orientating constructions are entrenched in a ready-made form in our mind on the superordinate level of categorization since they have generalized meaning indicating universal reference points that enable people to identify their position in space or locate entities in the surroundings. The units under analysis have two discursive variants: definite and indefinite noun phrases.

The study suggests investigation of the article use in the structure of locative orientating phrases which consist of four subgroups: somatic, perceptual, dynamic and vertical. Perceptual and dynamic orientating constructions are used without article as they indicate mental operations typical of all native speakers, namely those of quantitative generalization or metaphoric correlation of trajectory of motion with planned or unintended results. Somatic orientating phrases have both articleless and definite variants. Constructions without article reflect parts of human body as coordinates for schematic localization of people and their inner states, objects or abstract notions positioned metaphorically. Somatic definite variants serve as a situational background for locating particular entities denoted by *of*-phrases. Vertical orientating phrases have three variants: articleless, definite and indefinite as they refer to the coordinates specifying particular events or establish new reference points from the perspective of the participants of a situation. This case is illustrated by constructions designating educational verticality. Articleless orientating phrases structure coordinates at which various everyday activities or academic subjects are located. Definite constructions impose the dependence of education levels on a particular situation while indefinite noun phrases represent establishment of the education hierarchy by a speaker or reflect his/her perception of the described event.

Key words: orientating phrase, construction, definite noun phrase, indefinite noun phrase, categorization level.

Постановка проблеми. Незважаючи на поглиблений інтерес мовознавців до вивчення мовних одиниць, безартиклевий прийменниковий зворот англійської мови на кшталт *at hand, on view* залишаються на периферії їхньої уваги. Позначаючи відношення між референтами, зазначені мовні одиниці репрезентують просторові (*at sight*) і

темпоральні координати (*at night*), вказують на стан суб'єкта (*in pain*), іменують його діяльність (*at trial*), її параметри (*in size*) або інструменти (*by car*). Деякі з прийменникових зворотів вживаються лише у безартиклевій формі (*in addition*), тоді як певні одиниці мають артиклевий варіанти (*at risk – at a big risk – at the risk of losing it*).

Аналіз досліджень. Структура, значення і функція англійських безартикульних прийменникових зворотів були проаналізовані з різних перспектив. З погляду структури увагу дослідників привернули два елементи у складі зворотів: прийменники (Contini-Morava, Tobin, 2000: XV) та відсутність артиклів (Berezowski, 2009: 20). Щодо значення зазначених зворотів, лінгвісти вивчають їхні окремі семантичні групи: позначення типової повсякденної діяльності (Андреева, 2007: 11), часу (Reid, 2004: 107) та стану (Evans, Green, 2003: 125, 188). Фокусуючись на функціях безартикульних зворотів, деякі з них – *in fact, in addition* – зараховують до дискурсивних маркерів (Feng, 2010: 299).

Мета статті. Встановити статус орієнтаційних зворотів англійської мови з урахуванням взаємодії структури, значення та функції у руслі когнітивно-дискурсивної парадигми, а також пояснити розбіжності у вживанні артиклів у різних групах прийменникових зворотів з опертям на рівні категоризації.

Виклад основного матеріалу. Нові можливості для аналізу безартикульних прийменникових зворотів надають два підходи: тлумачення їх у викладанні мови як лексичних єдностей (chunk), тобто конвенціоналізованої сполуки форми і функції (Nattinger, DeCarrico, 1992: 1), або в конструкційній граматиці як конструкцій, котрі розглядаються як поєднання форми, значення і функції (Goldberg, 2006: 209). Лексичні єдності та конструкції подібні за структурою, але різняться функціями. Структурно лексичні єдності і конструкції вважають готовими мовними одиницями: перші включають слова, їхні сполучення, ідіоми, стандартизовані вирази (Burridge, Stebbins, 2016: 66), другі можуть складатися з будь-яких елементів – від морфологічних компонентів чи лексичних одиниць до абстрактних синтаксичних зразків (Eckhoff, 2011: 6). Хоча лексичні єдності та конструкції мають фіксовану форму, вони містять у своїй структурі слоти, що уможливають певні трансформації, які залежать від дієслова, що визначає певні синтаксичні зміни (Nattinger, DeCarrico, 1992: 8), які різняться залежно від ситуації вживання (Goldberg, 2006: 39, 90), пор. *at school – at a local school – at the Icahn School of Medicine*. У цьому прикладі конструкція *at school* містить слоти для неозначеного артикля, прикметника *local* і означеного артикля, власної назви *Icahn* і прийменника *of*, який вводить іменник *Medicine*, що специфікує сферу навчання.

Головна різниця між лексичними єдностями та конструкціями стосується їхнього функціо-

нування. Учені вважають, що лексичні єдності полегшують вільне спілкування у передбачуваних контекстах (Timmis, 2015: 24). Граматичне вивчення сталих виразів фокусується на конструкціях у двох перспективах: парадигматичній і синтагматичній. За парадигматичного підходу конструкції поділяють на конкретні, лексикалізовані чи граматицізовані (Tomasello, 2000: 62). Конкретні вирази зберігаються і використовуються як одна одиниця, напр., *You keep out of this*. Лексикалізовані конструкції з опорами для узагальнення є відносно абстрактними, напр., *Let's Hit*. Граматицізовані конструкції є дуже абстрактними сутностями, що ґрунтуються на узагальненні форми і функцій великої кількості різних специфічних виразів, напр., *motion construction* (Tomasello, 2000: 62).

З позиції синтагматики конструкції поділяють на безпосередні, модифіковані та розширені (Potapenko, 2017: 172). Безпосередні конструкції складаються зі слова із залежними одиницями, які приєднуються зліва, напр., *by chance*, або справа, напр., *in danger of serious consequences*. Модифіковані конструкції включають додаткові елементи у свою структуру: прикметники, напр., *in style – in Greek style*, займенники, напр., *at risk – at his risk*. Розширені конструкції поєднують дві або більше безпосередні, напр., *Archaeologists have solved the 80-year-old riddle of the remains of over 450 infants found at the bottom of an ancient Athenian well* (Newsweek, 11.06.2015). У наведеному прикладі модифікована конструкція *at the bottom*, яка походить від безартикульної конструкції *at bottom*, розширюється одиницями *found* зліва й *of an ancient Athenian well* справа.

Виходячи із запропонованого граматичного підходу до вивчення цілісних зразків мовлення, ми розглядаємо безартикульні прийменникові звороти як орієнтаційні конструкції, тобто поєднання форми, значення та функції, котрі вказують на постійні координати, що фіксують положення ситуативно мобільних об'єктів. Укорінена форма орієнтаційних зворотів (далі – ОЗ) включає прийменник і безартикульний іменник, напр., *in part, on top*. Як і в інших конструкціях, значення досліджуваних одиниць максимально узагальнене. ОЗ мають дискурсивні варіанти з означеним (*at heart – at the heart*) або неозначеним артиклем (*at hospital – at a hospital*) у їхньому складі.

Єдність форми і значення ОЗ ґрунтується на образ-схемах ментальними структурами, котрі як доконцептуальні моделі репрезентації знань утворюються в процесі сприйняття світу і надають зв'язності та структурованості нашому досвіду

(Johnson, 1987: XIV, XIX). Класифікація ОЗ з урахуванням чотирьох типів образ-схем – топологічних, перцептивних, просторово-моторних і динамічних (Potapenko, 2016: 14) – представлена нами у попередніх роботах (див. Талавіра, 2015). Враховуючи взаємодію образ-схем і компонентів референтної ситуації, яка зумовлена взаємозв'язком між семантикою та перцептивно-моторним досвідом людини, ОЗ поділяємо на шість тематичних груп: локативні, темпоральні, суб'єктні, інструментальні, результатні і діяльнісні (Талавіра, 2015: 69).

Вживання артиклів у складі досліджуваних одиниць залежить від трьох рівнів категоризації: суперординатного, базового та субординатного (Rosch, 1978: 30–31). Суперординатний рівень характеризується абстрактними категоріями, які мають лише декілька спільних концептуально розмитих ознак (Rosch, 1978: 31). Тому іменники, які позначають ці категорії, вживаються без артикля, оскільки вони відображають узагальнені відношення. Базовий рівень категоризації ґрунтується на спільних перцептивних ознаках (Rosch, 1978: 32–33), позначених іменником із неозначеним артиклем, що вказує на встановлення відношень між референтами з погляду учасника ситуації. Субординатний рівень охоплює об'єкти, котрі дуже схожі між собою і мають низький рівень узагальнення (Rosch, 1978: 35), що відображається означеним артиклем.

(1) *At national level there would be a plan that small businesses and individuals could join* (Newsweek, 01.07.2008);

(2) *“At a national level, the war helped Hezbollah secure a position as strong as ever on the domestic scene,” says Aurelie Daher, a scholar at the University of Oxford who studies the group* (Newsweek, 20.02.17);

(3) *The uncertainty of health care coverage at the national level means families like the Amans and the Straights cannot count on affording their own care* (Newsweek, 09.06.17).

У наведених прикладах безартиклевий ОЗ *at national level* (1) розміщує на найвищому рівні політичної вертикалі план (*a plan*) реформування малого бізнесу, позначення якого іменником у множині (*small businesses*) вказує на узагальнене представлення ситуації. Неозначений варіант *at a national level* (2) відбиває думку вченого (*Aurelie Daher*) на наслідки війни на національному рівні. Означена іменна фраза *at the national level* (3) відображає ситуативне представлення охорони здоров'я стосовно конкретних сімей, втілених у висловленні антропонімами *the Amans* та *the Straights*.

З-поміж шести виокремлених груп ОЗ ми виділяємо три різновиди залежно від артикля у їхній структурі: безартиклевий ОЗ, звороти, що мають лише означений варіант, та одиниці, котрі представлені як означеними, так і неозначеними варіантами. Продемонструємо залежність вживання артиклів від рівнів категоризації та компонентів розширених конструкцій на прикладі локативних зворотів, які визначають місце об'єктів у довкіллі залежно від фокусу уваги людини. Враховуючи особливості орієнтування індивіда у просторі, локативні ОЗ поділяємо на чотири підгрупи: соматичні, пов'язані з простором навколо тіла особи, напр., *on view*; перцептивні, які вказують на концептуалізацію референтів із різної відстані, напр., *in bulk*; динамічні, що фіксують відношення руху, напр., *on track*; вертикальні, котрі відображають прямовисні орієнтири, напр., *at eyelevel*.

До ОЗ, які мають лише базову – безартиклевую – форму, зараховуємо одиниці на позначення перцептивних і динамічних відношень, оскільки ці ОЗ забезпечують лише надситуативне орієнтування завдяки значній укоріненості у свідомості мовців як результат частого звернення до відповідних координат. Перцептивні ОЗ (*in abundance*, *on average*, *in part*) безартиклевий, тому що вони вказують на узагальнені ментальні операції, універсальні для всіх носіїв англійської мови. Так, ОЗ *in abundance* відображає ментальну операцію узагальнення кількості референтів, представляючи групу об'єктів як МАСУ, коли спостерігач не може ідентифікувати окремі об'єкти через їхню велику кількість. У прикладі (4) зазначений зворот узагальнено позначає велику кількість енергії, названої словосполученням *that quality*, що відсилає до іменника *stamina* у попередньому реченні.

(4) *His story is a reminder of the importance of stamina in art (as in so much else). One contemporary painter who possesses that quality in abundance is John Virtue* (The Spectator, 15.07.2017).

У свою чергу, ОЗ *in bulk* у разі сполучення з іменниками у множині вказує на ментальне узагальнення значної кількості об'єктів, співвідносних із МНОЖИНОЮ. У прикладі (5) безартиклевий зворот *in bulk* відображає сприйняття їжі, позначеної іменником *food*, як чималу кількість продуктів.

(5) *Sainsbury's or Waitrose, the government had decided on our behalf that we will all have to eat food bought in bulk from state farms* (The Spectator, 02.07.2017).

Соматичні безартиклевий конструкції, які позначають координати, репрезентовані частинами тіла людини – серцем (*at heart*), очима (*in sight*,

on view) або рукою (*at hand, on hand, in hand*), – мають означені варіанти завдяки сполученню з фразами із прийменником *of* для відображення фону для ситуативних координат.

ОЗ *at heart* відображає центральну локалізацію, пов'язану з серцем, двома варіантами: безартикульним та означеним. Безартикульна конструкція *at heart* базується на образ-схемі ЦЕНТР при позначенні центральної координати завдяки концептуальній метафорі, коли сфера джерела, яка вказує на орган людини, розміщений всередині її тіла, екстраполюється на сферу цілі, котра подає серце як центр найважливіших почуттів індивіда (Ogarkova, Soriano, 2014: 149), його прихованих рис характеру. Суперординатний статус безпосередньої конструкції *at heart* акцентується екзистенційними дієсловами *be* та *remain*, які відображають наявність невидимих для оточуючих характеристик як у (6).

(6) *The 78-year-old Bavarian-born pontific <...> is, at heart, more a retiring intellectual than a rousing campaigner* (Newsweek, 15.09.2005).

Означені варіанти аналізованої конструкції представлені двома прийменниками, що вказують на ситуативні координати: *at the heart* та *in the heart*. Внаслідок метафоричної проєкції означена іменна фраза *at the heart* вказує на розміщення референтів у центрі певного простору завдяки прийменнику *at* (Tyler, Evans, 2003: 178), напр., *at the heart of the city, at the heart of the continent*, тоді як означена іменна фраза *in the heart* із прийменником *in* розміщує об'єкти в центрі тривимірного простору (Drozdowicz, 2001: 35), напр., *in the heart of London*.

Обидва варіанти мають означений артикль за рахунок словосполучення з прийменником *of*, який вводить фон для представленого центру. Проте означений зворот *at the heart* відбиває центр фізичного або абстрактного простору. Фізичний простір репрезентований поєднанням *at the heart* з одиницями, які називають різноманітні території (*at the heart of the country, at the heart of Birmingham*). Так, у реченні (7) означена іменна фраза *at the heart* позначає розміщення університету в центрі американсько-мексиканського кордону (*the U.S.-Mexico border*).

(7) *The University of Texas at El Paso (UTEP) is located at the heart of the U.S.-Mexico border in one of the largest binational communities in the world* (Newsweek, 06–13.01.2017).

Абстрактний простір представлений словосполученнями з прийменником *of*, які називають конкретні політичні чи економічні події, напр., *at the heart of the crisis, at the heart of the election*,

або організації, напр., *at the heart of government, at the heart of investigation*. У прикладі (8) означений зворот *at the heart* локалізує байдуже ставлення (*iciness*) в центрі громадського руху, представленого фразою з прийменником *of* (*of the #metoo movement*).

(8) *The iciness at the heart of the #metoo movement* (The Spectator, 10.11.2017).

На відміну від конструкції *at the heart*, означений зворот *in the heart* вказує, що референт локалізований у центрі фізичного простору, представленого конкретними площами (*in the heart of Times Square*), містами (*in the heart of Oslo*), провінціями (*in the heart of California*), країнами (*in the heart of Germany*).

(9) *Its purpose was to create special tax exemptions for the emirs and emissaries <...> on the magnificent mansions they've acquired in the heart of Paris* (Newsweek, 06.03.2009).

У наведеному прикладі означена іменна фраза *in the heart* розміщує маєтки (*mansions*) у центрі французької столиці, Парижа.

Безартикульні ОЗ, які відображають координати для вертикальної локалізації об'єктів, мають два дискурсивні варіанти, з означеним і неозначеним артиклями, оскільки конкретна подія може бути представлена за допомогою означеної іменної фрази, а побудова нової ієрархії з позиції учасників подій може бути позначена неозначеною конструкцією. Так, для відображення освітньої вертикалі ОЗ подають її три рівні: початковий (*at primary level*), середній (*at school level*) і вищий (*at university level*).

Безартикульні конструкції, що структурують освітню вертикаль, можуть бути розширені за допомогою дієслів, які вказують на повсякденну діяльність (*study at university level*), або іменників, що називають навчальні дисципліни, котрі викладаються у різних закладах (*maths at primary level*). У прикладі (10) ОЗ *at university level* розширює предикат *increases* для локалізації гендерного співвідношення (*gender ratio*) на найвищому рівні освіти.

(10) *Gender ratio increases at university level* (The Spectator, 22.10.2003).

Означені варіанти описаних конструкцій імплікують залежність названих освітніх рівнів від конкретних обставин, названих фразами, які розширюють безпосередні конструкції: іменні групи, які називають специфічні ролі (*a head teacher at the college level*) або заклади освіти (*at the university level in Cambridge*). У реченні (11) означена конструкція *at the university level* вказує на рівень, важливий для вивчення іноземної мови.

(11) *Why is foreign language study important at the university level?* (Newsweek, 08.07.2017).

Неозначені іменні фрази вказують на рівні освітньої вертикалі, встановлені мовцем, що визначаємо із дієслів, котрі вказують на розумову (*believe, consider*) або мовленнєву (*say, explain*) діяльність.

(12) *“Some things don’t happen at a school level, and someone needs to do those,” says Gary Richmond* (Newsweek, 26.08.2010).

Висновки. ОЗ англійської мови, які складаються з прийменника та безартиклевого іменника, указують на фіксовані координати, що відображають розміщення ситуативно мобільних об’єктів. Надситуативний статус конструкцій зумовлює їхню безартиклеву форму для представлення універсальних точок, котрі дозволяють людині

визначити своє місце або розташування референтів у довкіллі. Безартиклеві конструкції мають узагальнене значення, акцентоване словосполученнями, з котрими вони поєднуються для утворення розширених конструкцій. Означені дискурсивні варіанти безартиклевих ОЗ позначають координати, які локалізують конкретну подію на ситуативному рівні за допомогою фраз із прийменником *of*, які називають різноманітні місця або сутності. Неозначені варіанти ОЗ встановлюють нові координати або інтерпретують їх у сполученні з дієсловами на позначення розумової чи мовленнєвої діяльності.

Подальше дослідження вбачаємо в аналізі корпусу для представлення моделей як безартиклевих ОЗ, так і їхніх артиклевих дискурсивних варіантів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева І. О. Лінгвокогнітивні параметри концептуалізації ПРОСТОРУ засобами англійської фразеології: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04; Одеськ. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2007. 20 с.
2. Талавіра Н. М. Безартиклеві прийменникові звороти сучасної англійської мови: когнітивно-дискурсивний аспект: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04; Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. Ніжин, 2015. 255 с.
3. Burridge K., Stebbins, T. N. For the love of language: An introduction to linguistics. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. 450 p.
4. Berezowski L. The myth of the zero article. London: Continuum International Publishing Group, 2009. 158 p.
5. Contini-Morava E., Tobin Y. Introduction. Between Grammar and Lexicon / ed. E. Contini-Morava, Y. Tobin. Amsterdam (Phil.): John Benjamins Publishing Company, 2000. P. XIII–XXIX.
6. Eckhoff H. M. Old Russian possessive constructions: A construction grammar approach. Boston: Mouton de Gruyter, 2011. 340 p.
7. Evans V., Green M. Cognitive Linguistics: An Introduction. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006. 829 p.
8. Feng L. Discourse Markers in English Writing. The Journal of International Social Research. 2010. Vol. 3. № 11. P. 299–305.
9. Goldberg A. E. 2006. Construction at work: The nature of generalizations in language. Oxford: Oxford University Press, 2006. 280 p.
10. Johnson M. The body in the mind: The bodily basis of meaning, imagination, and reason. Chicago: The University of Chicago Press, 1987. 233 p.
11. Nattinger J. R., DeCarrico J. S. Lexical phrases and language teaching. Oxford: Oxford University Press, 1992.
12. Ogarkova A., Soriano C. Emotion and the body: A corpus-based investigation of metaphorical containers of ANGER across languages. International Journal of Cognitive Linguistics. 2014. Vol. 5. № 2. P. 147–179.
13. Potapenko S. Cognitive rhetoric of effect: energy flow as a means of persuasion in inaugurals. Topics in Linguistics. 2016. № 17 (2). P. 12–25.
14. Potapenko S. I. Constructions in English: from paradigmatic to syntagmatic relations. Література та культура Полісся. 2017. № 89. С. 172–180.
15. Reid W. Monosemy, homonymy and polysemy. Cognitive and Communicative Approaches to Linguistic Analysis / ed. E. Contini-Morava, R.S. Kirsner, B. Rodriguez-Bachiller. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 2004. P. 131–150.
16. Rosch E. Principles of Categorization. Cognition and Categorization. Hillsdale: Lawrence Erlbaum, 1978. P. 27–48.
17. Timmis I. Corpus linguistics for ELT: Research and practice. London: Routledge, 2015. 214 p.
18. Tomasello M. First steps toward a usage-based theory of language acquisition. Cognitive Linguistics. 2000. Vol. 11, № 1/2. P. 61–82.

REFERENCES

1. Andreeva I. O. Lingvokognityvni parametry kontseptualizatsii PROSTORU zasobamy angliiskoi phrazeologii [Lingual-cognitive parameters of conceptualization of SPACE by means of English phraseology]: avtoref. dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.04; Odesa Iliya Mechnikov National University. Odesa, 2007. 20 p.
2. Talavira N. M. Bezartyklevi prymennykovi zvoroty suchasnoi angliiskoi movy: kognityvno-dyskursyvny aspekt [English prepositional phrases without article: Cognitive discursive aspect]: dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.04; Nizhyn Mykola Gogol State University, 2015. 255 p.
3. Burridge K., Stebbins, T. N. For the love of language: An introduction to linguistics. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. 450 p.

-
4. Berezowski L. The myth of the zero article. London: Continuum International Publishing Group, 2009. 158 p.
  5. Contini-Morava E., Tobin Y. Introduction. *Between Grammar and Lexicon* / ed. E. Contini-Morava, Y. Tobin. Amsterdam (Phil.): John Benjamins Publishing Company, 2000. P. XIII–XXIX.
  6. Eckhoff H. M. Old Russian possessive constructions: A construction grammar approach. Boston: Mouton de Gruyter, 2011. 340 p.
  7. Evans V., Green M. *Cognitive Linguistics: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006. 829 p.
  8. Feng L. Discourse Markers in English Writing. *The Journal of International Social Research*. 2010. Vol. 3, № 11. P. 299–305.
  9. Goldberg A. E. 2006. *Construction at work: The nature of generalizations in language*. Oxford: Oxford University Press, 2006. 280 p.
  10. Johnson M. *The body in the mind: The bodily basis of meaning, imagination, and reason*. Chicago: The University of Chicago Press, 1987. 233 p.
  11. Nattinger J. R., DeCarrico J. S. *Lexical phrases and language teaching*. Oxford: Oxford University Press, 1992.
  12. Ogarkova A., Soriano C. Emotion and the body: A corpus-based investigation of metaphorical containers of ANGER across languages. *International Journal of Cognitive Linguistics*. 2014. Vol. 5, № 2. P. 147–179.
  13. Potapenko S. Cognitive rhetoric of effect: energy flow as a means of persuasion in inaugurals. *Topics in Linguistics*. 2016. № 17 (2). P. 12–25.
  14. Potapenko S. I. Constructions in English: from paradigmatic to syntagmatic relations. *Literature and culture of Polissia*. 2017. № 89. C. 172–180.
  15. Reid W. Monosemy, homonymy and polysemy. *Cognitive and Communicative Approaches to Linguistic Analysis* / ed. E. Contini-Morava, R. S. Kirsner, B. Rodrigez-Bachiller. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 2004. P. 131–150.
  16. Rosch E. *Principles of Categorization. Cognition and Categorization*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum, 1978. P. 27–48.
  17. Timmis I. *Corpus linguistics for ELT: Research and practice*. London: Routledge, 2015. 214 p.
  18. Tomasello M. First steps toward a usage-based theory of language acquisition. *Cognitive Linguistics*. 2000. Vol. 11, № 1/2. P. 61–8